OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET

Yksityisoikeus- ja oikeudenhoito-osasto
Yksikönpäällikkö Katri Kummoinen

Lausunto

23.2.2022

Eduskunnan lakivaliokunnalle

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi kuluttajansuojalain ja kuluttajansuojaviranomaisten eräistä toimivaltuuksista annetun lain muuttamisesta sekä eräiksi muiksi laeiksi (HE 14/2022 vp)

Esityksen tavoite ja pääasiallinen sisältö

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi kuluttajansuojalakia, kuluttajansuojaviranomaisten eräistä toimivaltuuksista annettua lakia, sähkömarkkinalakia, maakaasumarkkinalakia sekä kuluttajansuojalain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöstä. Muutoksilla **pantaisiin täytäntöön** Euroopan unionin kuluttajansuojasääntöjen täytäntöönpanon valvonnan parantamista ja nykyaikaistamista koskeva **niin kutsuttu Omnibus-direktiivi sekä toteutettaisiin pääministeri Sanna Marinin hallituksen hallitusohjelman kirjaus puhelin- ja kotimyynnin rajoittamisesta ja sääntelyn tiukentamisesta kuluttajan suojaksi**. Esityksen sisältöä ja vaikutuksia käydään seuraavassa lävitse seuraamusmaksusääntelyn osalta.

Seuraamusmaksusääntely

Omnibus-direktiivin sisältämät seuraamuksia koskevat artiklat on jo pääosin pantu Suomessa täytäntöön heinäkuussa 2020 voimaan tulleella kuluttajansuojaviranomaisten eräistä toimivaltuuksista annetulla lailla. Lakiin ehdotetaan tehtävän kuitenkin seuraamusmaksusääntelyn osalta eräitä täydennyksiä direktiivin täytäntöön panemiseksi. Ehdotuksen mukaan seuraamusmaksusääntely laajennetaan ensinnäkin koskemaan tapauksia,

Postiosoite Postadress	Käyntiosoite Besöksadress	Puhelin Telefon	Faksi Fax	S-posti, internet E-post, internet
Oikeusministeriö PL 25 FI-00023 Valtioneuvosto Finland	Eteläesplanadi 10 00130 Helsinki Finland	0295 16001 Internat. +358 295 16001	09 160 67730 Internat. +358 9 160 67730	kirjaamo.om@gov.fi www.oikeusministerio.fi www.justitieministeriet.fi

joissa elinkeinonharjoittaja jatkaa sellaista menettelyä, jota on pidetty kuluttajansuojalain 2 luvussa tarkoitetulla tavalla sopimattomana ja jonka käytön tuomioistuin tai kuluttaja-asiamies on kieltänyt. Seuraamusmaksu voitaisiin myös määrätä tilanteessa, jossa elinkeinonharjoittaja jatkaa sellaisen sopimusehdon käyttämistä, jonka on katsottu olevan kuluttajansuojalain 3 luvussa tarkoitetulla tavalla kohtuuton ja jonka käytön tuomioistuin tai kuluttaja-asiamies on kieltänyt. Sääntely liittyy sellaisiin kuluttajansuojalain 2 ja 3 luvun säännöksiin, joiden rikkomisesta ei suoraan voida määrätä seuraamusmaksua säännösten yleisluontoisuuden vuoksi.

Lisäksi lakia ehdotetaan päivitettäväksi siten, että Omnibus-direktiiviin perustuvien uusien säännösten rikkomisesta voidaan määrätä seuraamusmaksu. Tällaisia uusia säännöksiä ovat 1. lakiehdotuksen 2 luvun 8 d (Velvollisuus pitää saatavilla tietoa hakukyselyn tuloksien keskeisistä muuttujista) ja 8 e §:n (Velvollisuus antaa tietoa kuluttaja-arvosteluista) sekä 6 luvun 9 a §:n (Verkossa toimivan markkinapaikan tarjoajan tiedonantovelvollisuus) ja 17 §:n 1–3 momentin (Osapuolten oikeudet ja velvollisuudet kuluttajan peruuttaessa digitaalista sisältöä tai palvelua koskevan sopimuksen) vastainen menettely. Edelleen ehdotetaan, että maksupalvelulain 60 §:n 2 momentin säännöksiä maksuvälineen käyttämisestä perittävistä maksuista rikottaessa voitaisiin määrätä seuraamusmaksu. Myös tämä lisäys perustuu Omnibus-direktiivin täytäntöönpanoon.

Seuraamusmaksun määräämistä koskeviin säännöksiin ehdotetaan lisäksi tehtäväksi eräitä direktiiviin perustuvia täydennyksiä. Ehdotuksen mukaan seuraamusmaksun suuruutta määrättäessä olisi otettava huomioon muussa jäsenvaltiossa samasta rajat ylittävästä rikkomuksesta elinkeinonharjoittajalle määrätty seuraamus, jos tieto tällaisesta seuraamuksesta on saatavilla yhteistyöasetuksella (ns. CPC-asetus, (EU) 2017/2394) perustetun mekanismin kautta, sekä mahdolliset muut tapauksen olosuhteisiin vaikuttaneet tekijät.

Kuluttajansuojaviranomaisten eräistä toimivaltuuksista annettuun lakiin ehdotetaan tehtävän seuraamusmaksusääntelyn osalta myös eräitä kan-

sallisia täydennyksiä. Seuraamusmaksusääntelyn piiriin esitetään lisättäväksi 1. lakiehdotuksen 2 luvun 11 § (Tavaroita koskevat hinnanalennusilmoitukset), mainitun lakiehdotuksen 6 luvun 12 a § (Sopimuksen tekeminen puhelinmyynnissä) ja 6 a luvun 11 b § (Sopimuksen tekeminen puhelinmyynnissä). Kyseiset säännökset ovat merkittäviä kuluttajansuojan kannalta, minkä vuoksi niiden vastainen menettely on perusteltua sanktioida seuraamusmaksulla.

Esityksen vaikutukset

Ehdotetut seuraamussäännökset ovat omiaan parantamaan kuluttajansuojasäännösten noudattamista. Seuraamussäännöksiä koskevilla tiukennuksilla on vaikutuksia erityisesti niihin yrityksiin, jotka eivät huolellisesti noudata säännöksiä. Suoria taloudellisia vaikutuksia aiheutuisi niille elinkeinonharjoittajille, joille esitetään tai määrätään lakiehdotuksen mukaisesti seuraamusmaksu kuluttajansuojasäännöksen rikkomisesta. Elinkeinonharjoittajille voi syntyä jonkin verran kustannuksia varautumisesta ehdotettujen säännösten laajentamisesta johtuvaan prosessiin, mahdollisten puolustautumisoikeuksien käytöstä sekä seuraamusmaksun tuoman riskin hallinnoimisesta.

Esityksellä laajennetaan kuluttaja-asiamiehen käytettävissä olevia keinoja puuttua elinkeinonharjoittajien tiettyjen kuluttajansuojasäännösten vastaisiin toimiin. Merkittävää työmäärän lisäystä kuluttaja-asiamiehelle ei odoteta muutoksista aiheutuvan. Kuluttajansuojaviranomaisten eräistä toimivaltuuksista annetun lain mukaan markkinaoikeus käsittelee kuluttaja-asiamiehen esityksiä seuraamusmaksun määräämiseksi. Ehdotuksen vaikutuksia markkinaoikeuteen ei kuitenkaan arvioida merkittäviksi, koska oletettavaa on, ettei seuraamusmaksun määräämistä koskevien esitysten määrä tule ehdotettujen muutosten johdosta erityisemmin kasvamaan.

Seuraamusmaksusääntelyn laajentaminen parantaa kuluttajien asemaa markkinoilla edistäessään sitä, että kuluttajansuojasäännöksiä noudatetaan tehokkaasti. Tämä on omiaan vähentämään kuluttajille aiheutuvia taloudellisia menetyksiä tiettyjen kuluttajansuojasäännösten vastaisesta toiminnasta.

Esityksen valmistelu

Hallituksen esityksen taustalla on oikeusministeriön asettaman työryhmän mietintö (Oikeusministeriön mietintöjä ja lausuntoja 2021:22, Kuluttajansuojan Omnibus-direktiivin täytäntöönpano sekä puhelin- ja kotimyyntisääntelyn tiukentaminen). Työryhmässä olivat jäseninä oikeusministeriön, työ- ja elinkeinoministeriön, Kilpailu- ja kuluttajaviraston/kuluttaja-asiamiehen, Elinkeinoelämän keskusliitto ry:n, Kuluttajaliitto – Konsumentförbundet ry:n ja Suomen Asiakkuusmarkkinointiliitto ry:n edustajat. Työnsä aikana työryhmä kuuli Medialiitto ry:tä, Energiateollisuus ry:tä, Paikallisvoima ry:tä, Suomen Yrittäjät ry:tä ja Valtaa vanhuus -verkostoa.

Työryhmän mietinnöstä pyydettiin lausuntoa 38 viranomaiselta ja yhteisöltä. Näistä lausunnon antoi 23 tahoa. Näiden lisäksi mietinnöstä lausui 33 tahoa. Seuraamusmaksusääntelystä annettujen huomioiden johdosta ehdotusta muutettiin jatkovalmisteluvaiheessa siten, että seuraamusmaksu voitaisiin 3. lakiehdotuksen 16 a §:n mukaisissa tilanteissa määrätä ainoastaan elinkeinonharjoittajalle, johon kieltopäätös on kohdistunut ja joka on kiellosta huolimatta jatkanut vastaavanlaista, kiellettyä menettelyä.

Voimaantulo

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 28.5.2022, jolloin Omnibus-direktiivin täytäntöön panemiseksi annettavia säännöksiä on ryhdyttävä soveltamaan. Kirjalliseen vahvistusmenettelyyn liittyvien seuraamusmaksusäännösten on kuitenkin tarkoitus tulla voimaan vasta 1.12.2022 lukien.